

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate; de Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

Art. I. An voluntas moveatur ab intellectu & appetitu quoad specificationem, & seipsam, ac cæteras potentias, quoad exercitium moveat?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77355](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77355)

stentiam: sumptum autem præcisè in communi, secundùm rationem universalem, non involventem particulares, nec est existens, nec possibile existere: Ergo nec potest voluntatem movere.

Secundò probatur: Bonum non movet practicè, nisi inquantum exercet rationem convenientiæ ad appetentem: Sed non potest exerceri iste ordo, nisi bonum sit conveniens, vel ratione sui, vel ratione alterius, & consequenter vel propter se, vel propter aliud: Ergo bonum abstrahens ab utroque, nequit practicè movere.

Explicatur magis: Sicut licet actus humanus secundùm se abstrahat à circumstantiis, & ita secundùm se, & ex ratione & quidditate sui objecti possit esse indifferens; in individuo tamen non potest abstrahere à circumstantiis, & sic debet determinatè esse bonus vel malus, ut docet S. Thomas infrà qu. 18. art. 9. Ita licet bonum secundùm se, & in abstracto, non dicat quòd sit bonum propter se, vel propter aliud, sed tantùm quòd sit perfectum & appetibile; in exercitio tamen non potest movere, & practicè proponi ab intellectu, nisi proponatur vel ut diligendum gratiâ sui, quod est ipsum proponi ut finem in actu exercitio; vel ut diligendum in ordine ad alterum, quod est ipsum proponi ut medium in actu exercitio. Unde

33. Ad confirmationem dicatur, actum simplicis volitionis esse circa finem, non respectivè seu comparativè sumptum, sed absolute & secundùm se consideratum, seu ut gratiâ sui amabilem: finis enim duo habet, nempe quòd sit appetibilis gratiâ sui, & quòd sit ratio appetendi alia qua in ipsum ordinatur; sub prima ratione, terminat actum simplicis volitionis, sub altera verò attingitur ab actu intentionis, non à simplici volitione, ut patebit ex dicendis corollario sequenti.

34. Colliges ultimò: sex esse tantùm actus humanos à voluntate elicitos, nempe volitionem, fruitionem, intentionem, consensum, electionem & usum: de quibus agit D. Thomas ab hac quaestione usque ad 16.

Probatur: Omnis actus humanus à voluntate elicitus, vel est circa finem, vel circa media: At circa finem sufficienter constituuntur tres actus, nempe volitio, fruitio, & intentio; & circa media sufficiunt alij tres, scilicet consensus, electio, & usus: Ergo non sunt plures quàm sex. Major pater ex dictis corollario præcedenti. Minor quoad primam partem probatur. Voluntas vel fertur in finem absolute, & sic constituitur simplex volitio; vel ut quiescens in fine, & sic constituitur fruitio; vel quatenus finis est terminus alicujus quod in ipsum ordinatur, & sic constituitur intentio: Ergo circa finem solum tres actus versantur, nimirum volitio, fruitio, & intentio. Suadetur etiam quoad secundam: Nam vel voluntas vult media absolute, & sic constituitur consensus; vel vult unum medium præ alio, & sic constituitur electio; vel media applicat ad aliquid, & sic ponitur usus, seu applicatio potentiæ executivæ ad opus: Ergo non sunt plures actus à voluntate elicti circa media, quàm tres assignati; nempe consensus, electio & usus.

35. Dices: Nullus est actus in appetitu sensitivo, cui non correspondeat similis in voluntate: Sed in appetitu sensitivo sunt undecim actus, quos passiones appellamus, nempe amor & odium, desiderium & fuga, delectatio & tristitia, spes

& desperatio, timor & audacia, ac ira, ut docet D. Thomas infrà qu. 23. art. 4. Ergo tot etiam erunt actus in voluntate, & non solum sex quos enumeravimus.

Respondeo, verum esse dari ex parte voluntatis actus, respondentibus illis qui sunt in appetitu sensitivo; sed nego illos inter se eandem servare distinctionem & numerum: multa enim, quæ in inferioribus sunt dispersa, reperiuntur adunata in superioribus: unde sicut ea quæ pertinent ad diversos sensus inferiores, à sensu communi percipiuntur; sic voluntas per sex actus enumeratos fertur ad ea, quæ appetitus sensitivus per undecim actus, quos passiones appellamus, attingit.

In articulo 3. quaerit D. Thomas, utrum voluntas eodem actu moveatur in finem, & in id quod est in finem? Sed de hoc redibit sermo infrà qu. 12. art. 4.

DISPUTATIO V.

De Motivo voluntatis.

Ad quaestionem 9. Divi Thomæ.

CUM motivum voluntatis sit causa actuum qui ab illa procedunt, ad tractatum de actibus voluntatis pertinet agere de ejus motivo, & modo quo illa movetur. Unde de primo agemus in hac disputatione: de secundo in sequenti.

ARTICULUS PRIMVS.

An voluntas moveatur ab intellectu & appetitu quoad specificationem, & seipsam, ac cæteras potentias quoad exercitium moveat?

NOTANDVM ex D. Thomæ hinc art. 1. voluntatem moveri, nihil esse aliud quàm eam reduci de potentia ad actum, & de statu indifferentiæ ad statum determinationis: quare tot erunt motiones voluntatis, quot erunt ejus indifferentiæ. Duplex verò est voluntatis indifferentiæ, una dicitur indifferentia contradictionis, quæ est ad duo contradictoriè opposita: scilicet agere vel non agere, amare v. g. vel non amare: alia dicitur indifferentia contrarietatis, id est, ad duo contrariè opposita, & est inter terminos positivos, putà agere hoc vel illud, amare vel odio habere. Igitur duplex quoque datur voluntatis determinatio, & motio, duplici jam dictæ indifferentiæ correspondens: una quæ voluntas reducitur de indifferentia contradictionis; & hæc dicitur *motio quoad exercitium*, quia voluntatem, indifferentem ad agendum vel non agendum, determinat hinc & nunc ad exercendum suum actum: alia verò quæ reducitur de indifferentia contrarietatis; & hæc vocatur *motio quoad specificationem*, quia voluntatem indifferentem ad plura objecta diversæ speciei, determinat potius ad unum, quàm ad aliud. De hac ergo duplici voluntatis motione breviter hinc agendum est, & declarandum à quo voluntas tam quoad specifica-

tionem, quàm quoad exercitium determinetur A & moveatur? immateriales & divinas: quia scilicet istæ sunt magis à sensibus remota, quàm illæ.

S. I.

Prima difficultas resolvitur.

2. **D**ico primò: Voluntatem moveri quoad specificationem ab intellectu; non quòd ipse formaliter specificet actus voluntatis, sed quia applicat, & proponit ei id quo tam ipsa quàm ejus actus specificantur formaliter.

Conclusio sic explicata est Divi Thomæ art. 1. & communis inter Theologos, potestque facillè suaderi. Motivum voluntatis quoad specificationem est illud quod determinat voluntatem ad unum speciem actum, potius quàm ad alium: Sed intellectus determinat, modo in conclusione posito, voluntatem ad actum unius speciei, potius quàm alterius: Ergo illam movet quoad specificationem. Minor probatur: Voluntas non elicit hunc speciem actum potius quàm alium, nisi quia tendit in hoc potius objectum quàm in aliud: Sed quòd tendat in hoc potius objectum quàm in aliud, habet ab intellectu, istud potius objectum quàm aliud proponente: Ergo intellectus proponendo voluntati objectum, illam movet & objectivè determinat, ut eliciat hunc speciem actum potius quàm alium.

3. **D**ico secundò: Voluntatem moveri etiam ab appetitu quoad specificationem, non directè & immediatè, sed indirectè & mediatè. Ita D. Thomas art. 2.

Probatur: Ex affectu seu passione appetitùs sensitivi homo disponitur, ut objectum intellectui appareat conveniens aut disconveniens: nam ut ait Philosophus 3. Ethic. *Qualis unusquisque est, talis finis videtur ei*, id est, juxta modum quo aliquis est dispositus, judicat objectum esse conveniens vel disconveniens: Cum ergo objectum determinet voluntatem ad unum speciem actum potius quàm ad alium, appetitus, mediatè saltem & indirectè (mediante scilicet judicio intellectus, cui objectum sub ratione convenientis aut disconvenientis representat) D voluntatem quoad specificationem movere potest. Quod ut magis declaratur:

4. **O**bservandum est, quod dum aliquid conveniens aut disconveniens apprehenditur per sensus externos, & per phantasiam (cujus notitià regulatur appetitus sensitivus) exurgit in ipso appetitu vehemens motus prosecutionis aut fugæ, cum quadam corporis alteratione, & rursus totum hoc representatur in phantasia; phantasma autem virtute intellectus agentis movet intellectum possibilem, imprimendo ei horum omnium representationem, ex qua intellectus possibilem, convertendo se ad prædictum phantasma, illa apprehendit, & exhibet voluntati; voluntas autem prorumpit in actum prosecutionis aut fugæ, proportionatum motui appetitus sensitivi, si succumbat; aut disproportionatum, si resistat.

5. **E**x quo intelliges unum valde notabile, scilicet vehementiam motionis appetitus sensitivi oriri ex eo quòd versetur immediatè circa singularia, & tangentia sensus. Cum enim singularia, & sensibus conjuncta, sint in statu existendi, & habendi omnes circumstantias, in quo solum statu possunt acquiri; idèd efficacius movent, quàm res in communi considerata, & à sensibus remota. Et ob hanc etiam rationem magis trahimur ad res materiales & sensibiles, quàm ad

S. II.

Alia difficultas expeditur.

6. **D**ico tertio: Voluntatem movere quoad exercitium omnes alias potentias, exceptis potentiis animæ vegetativæ. Ita S. Doctor hinc art. 1. & 1. p. quæst. 82. art. 4. ubi sic dicitur: *In omnibus potentiis activis ordinatis, illa potentia, qua respicit finem universalem, movet potentias qua respiciunt fines particulares. Et hoc apparet tam in naturalibus, quàm in politicis. Cælum enim, quod agit ad universalem conservationem generabilium, movet omnia inferiora, quorum unumquodque agit ad conservationem propriae speciei, vel etiam individui. Rex etiam, quia intendit bonum commune totius regni, movet per suum imperium singulos prepositos civitatum, qui singulis civitatibus curam regiminis impendunt. Objectum autem voluntatis est bonum & finis in communi: qualibet autem potentia comparatur ad aliquod bonum proprium sibi conveniens, sicut visus ad perceptionem coloris, intellectus ad cognitionem veri. Et idèd voluntas per modum agentis movet omnes animæ potentias ad suos actus, præter vires naturales vegetativæ partis, qua nostro arbitrio non subduntur. Quibus verbis utramque partem conclusionis luculenter docuit ac probavit.*

7. **S**ed quæres, an voluntas potentias inferiores ad suos actus moveat & applicet, ex vi naturalis sympathiæ & colligationis quam habet cum ipsis, absque impressione alicujus realis, & sine physica potentiarum inferiorum mutatione; vel in hac applicatione & motione aliquid reale & physicum eis imprimat, quod realiter & physicè ipsas immutet?

Respondeo, utramque opinionem esse probabilem, licet secunda videatur probabilior, & menti S. Thomæ conformior: nam infra qu. 16. art. 1. de potentiis voluntati inferioribus ait: *Comparantur ad voluntatem, à qua applicantur ad agendum, sicut instrumenta ad principale agens.* Et 1. p. qu. 82. art. 4. citato, asserit voluntatem movere intellectum, & omnes vires animæ, *Sicut alterans movet alteratum, & impellens movet impulsivum*: Sed principale agens, quando movet instrumentum, aliquid reale ei imprimit, & alterans alterato, ac impellens impulsivo: Ergo ex D. Thoma voluntas movendo & applicando potentias inferiores ad suos actus, eis imprimit aliquid reale prævium ad earum operationes, sive illud sit motio virtuosæ, sive virtus, aut qualitas fluens & transiens. Quamvis enim actio voluntatis sit formaliter immanens, virtualiter tamen potest esse transiens, & habere duplicem terminum seu effectum; unum in seipsa, qui est pondus quoddam in objectum quod prosequitur; & alium extra se in potentiis quas movet, qui est quædam motio seu impulsus, aut vis aliqua fluens & transiens, quæ ad agendum applicantur, & reducuntur de potentia in actum: non enim repugnat ab eadem potentia plures attingi effectus ordine quodam.

8. **A**ddo quod sympathia solum deseruit in potentiis, quæ sic subordinantur, quòd una non possit resistere alteri; ubi enim datur resistentia, non vincitur nisi immutando & movendo:

Sed alia potentia interdum resistunt moti & applicationi voluntatis, ut patet in intellectu, qui interdum non sinit se applicari à voluntate ad considerationem alicujus objecti, sed ipsa invita & renitente ad alia distrahitur: Ergo signum est potentia animæ non moveri à voluntate, ratione sympathiæ & colligationis, sed per aliquid eis realiter à voluntate impressum, cujus impulsus aliquando superatur à resistentia illarum potentiarum.

9. Non est etiam omitendum, ex motione & applicatione voluntatis redundare in potentias inferiores quandam perfectionem intrinsecam, aliquem scilicet modum libertatis, quem non haberent, si non moverentur ab illa; ex quo fit quod appetitus inferior sit subjectum virtutum moralium infusarum, ut in tractatu de virtutibus ostendimus: difficile autem id potest intelligi & explicari, nisi admitatur aliquid reale in potentis inferioribus, ex motione & applicatione voluntatis derivatum, quod eleventur ad operationem, propriam virtutem specificam excedentem: Ergo voluntas potentias inferiores movet & applicat ad suos actus, per impressionem alicujus virtutis aut impulsus, & non ex vi solius naturalis sympathiæ & colligationis quam habet cum illis, ex eo quod in eadem anima conjungantur & radicentur.

10. Dico ultimum: Voluntas non solum alias potentias, sed etiam seipsam movet quoad exercitium. Est etiam D. Thomæ art. 3. hujus questionis.

Probat in argumento *sed contra*: quia voluntas est domina sui actus, & in ipsa est velle & non velle. In corpore probat hoc discursu: Ita se habet finis in appetibilibus, sicut principium in intelligibilibus: Sed intellectus per hoc quod cognoscit principium, reducit seipsum de potentia in actum, & movet seipsum ad cognoscendas conclusiones: Ergo similiter voluntas ex eo quod vult finem, reducit seipsam & movet ad volendum ea quæ sunt ad finem.

11. Dices: Si voluntas moveret seipsam, esset in continuo motu: Sed hoc est falsum: Ergo & illud. Probat sequela: Nam mobile movetur ad presentiam sui moventis: Sed voluntas est semper sibi præsens: Ergo si moveat se, semper movebitur.

Respondedo, negando sequelam. Ad probationem dico cum D. Thoma hic in resp. ad 2. quod voluntas non est semper sibi præsens in ratione motivi: quia non semper adest actualis volitio, per quam seipsam movet ad electionem mediorum. An verò ad primam etiam volitionem finis se moveat, dicemus articulo sequenti.

ARTICULVS II.

An in prima volitione finis voluntas seipsam moveat?

S. I.

Quibusdam præmissis difficultas proponitur.

12. NOTANDVM primò: Volitionem finis posse dici primam, vel simpliciter & respectu totius vitæ, quam scilicet homo elicit dum primò pervenit ad usum rationis, vel solum secundum quid, & in aliquo ordine seu negotio; quam nimirum in aliquo negotio tractan-

do aliquis primò habet, ut dum quis incipit velle sanari, aut bellum gerere, vel ingredi religionem: & hæc intentio aliquando habet connexionem cum aliis actibus antecedentibus: interdum verò nullum supponit actum priorem, cum quo formaliter aut virtualiter connectatur.

Notandum secundò: Duobus modis posse intelligi, voluntatem se movere in finem: Primò largè & communiter, per hoc scilicet quod producit actum tendentem in finem; quod contingit, cum regulatur per cognitionem finis, formaliter ut finis est. Secundò strictè & propriè, cum nimirum non solum producit actum tendentem in finem, sed etiam per actum præcedentem se applicat ad illum. Et de hac motione loquimur in præsentibus, non verò de alia; cum certum sit in prima intentione finis voluntatem dirigi à cognitione finis, & tendere in illum formaliter quæ talis est. Unde.

Notandum tertio: Aliud esse in actibus voluntatis, liberè elicere actum, & aliud deliberatè se habere ad illum. Nam ad liberè elicendum actum, sufficit quod voluntas illum eliciat cum dominio & indifferentia, saltem in exercitio, ita quod nec ex meritis objecti, nec ex aliqua causa effectivè influente, aut judicio proponente necessitetur ad unum. Ad hoc autem ut deliberatè procedat, oportet quod fiat ex consilio & deliberatione rationis, & quod voluntas ex aliquo priori actu se reducat in alium. His præmissis,

Dux se offerunt difficultates breviter hic discutendæ. Prima est, an homo in prima intentione finis, quam habet initio vitæ moralis, dum primò pervenit ad usum rationis, per consilium & deliberationem rationis se moveat, vel ad illam à Deo specialiter moveatur & applicetur? Secunda, an voluntas indigeat hac speciali motione & applicatione Dei, nedum initio vitæ, quantum ad primum actum simpliciter, sed etiam pro omni primo actu, seu negotio quod homo de novo incipit.

Ratio dubitandi pro una parte est, quia si solum pro primo actu totius vitæ Deus debet movere instinctu suo voluntatem, ruit fundamentum quo D. Thomas hic art. 4. probat necesse esse voluntatem moveri ab aliquo exteriori principio: scilicet quia cum voluntas non semper sit in actu, sed quandoque in actu, quandoque in potentia, non potest semper seipsam reducere de potentia in actum, sed necesse est ponere quod in primum actum moveatur & applicetur ab aliquo exteriori movente. Hic autem discursus procedit in quolibet primo actu, & negotio quod homo incipit: nam sicut ad primum actum simpliciter, non supponitur in voluntate aliquid ex quo se moveat, ita nec in primo actu cujlibet negotij: Ergo nedum in primo actu simpliciter, & initio vitæ, sed etiam in quolibet negotio, debet specialiter à Deo moveri.

Nec valet respondere, ad primum actum cujlibet negotij præsupponi primum actum circa finem simpliciter ultimum, ex quo possit voluntas se applicare ad finem particularem in hoc particulari negotio. Non valet, inquam, quia finis particularis interdum est contrarius fini ultimo simpliciter, cujus intentio præexistit, ut contingit quando aliquis primò se convertit ad Deum, postea verò fertur in aliquem finem malum particularem, aut e contra: Ergo tunc saltem non potest dici quod voluntas se moveat ex